

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 148. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr07val-shoot-idm139890597186368.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Historier Anden Samling. 1853 H 2-53

Hjertesorg

Hjertesorg blev trykt første gang i H 2-53, der udkom 30.11.1852.

Sandsynligvis er eventyret skrevet i oktober 1852, idet det trods sin korthed må være blandt de fire, A uden navns nævnelse skriver om i et brev til sin tyske forlægger Carl B.Lorck 4.11.1852: »Jeg har [...] den sidste Maaned været meget riig i min lille Digterverden, jeg har nemlig skrevet [...] hele fire, ikke saa korte Historier, der høre til mine Bedste« (BLorck 272f).

Motivet til historiens første del findes i Dagbøger 26.5.1847 under et ophold på Glorup: »Drak Kaffe hos Jomfru Ibsen, da kom en Madam fra Nyborg hun vilde tale ene med mig, jeg lod hende komme op paa mit Værelse, det var om at tage Actier i hendes Garverie, jeg lod hende slaa Convelut om Ansøgningen og skrive uden paa til Excellensen [: grev Gebhard Moltke], »Ridder af Elephanten, Storkors af Danebrog &c« sagde jeg; det var hende svært at skrive det første, jeg er kun et Fruentimmer! [sa]gde hun, men da hun kom til etcetera, standsede hun - sukkede og skrev »extra!« (III 185f, jvf. HCAOptegnelsesbog 29).

Hvad angår historiens anden del, moppens begravelse, havde A tidligere behandlet motivet i *Den lille Idas Blomster* (II 49), O.T. (57) og *Gaaseurten* (II 120), der måske alle kan føres tilbage til en episode fra skoletiden i Slagelse hos Meislings: »Eengang var der en lystig Begravelse; Svinet var dødt [...] Der blev gravet en Grav i Haven, hvori strøedes Sand og Blomster. Svinet blev jordet, vi fulgte alle og Fruen sang en Bravou[r]-Arie over det« (Levnedsbogen 134). Sml. også I Sverrig (68).

245.8*Moppe*] sml. DtB: »*Ragazo*, den gamle Hund, [var] saa feed og doven, saa uskicket til at lege med, at han lagde sig til Ro selv naar Sabelen var bundet ham om Livet, og han, *Caroline* og den Lille skulde lege Røverbande« (98). - **11***Generalkrigskommissær*] øverste embedsmand for udskrivningsvæsenet, se også n.t. II 93.11-12. - **22***Lem*] medlem.

149

246.7*barkedede*] garvede. - **15***allegorisk*] sindbilledligt, dvs. at ølflasken var tegn på drikkeri. - **34-37***Det var Hjertesorg ... lee af dem*] allerede i Fodreise behandlede A sorgens relativitet, men i større perspektiv, idet han forestiller sig de døde som tilskuere til livet hernede: »Da vil vi vist betragte Alt med ganske andre Øine, end nu, vi staae paa Bræderne. Mange Sorger og Taarer blive os da, hvad nu Barnets Graad over det sønderbrudte Legetøj er for den Ældre. Da ville vi vist erindre Jordlivets Sorger, saaledes, som vi nu huske vor Barndoms; det Smertelige er glemt« (20). Jvf. også KES: »En Barnesjæls dybe Sorg er stor som den største, den Voxne kjender; Barnet har i sin Smerte intet Haab, Fornuften rækker ei sin støttende Haand til Barnet, det har i Øieblikket Intet uden sin Sorg at klynge sig til« (103).

»Alt paa sin rette Plads!«

»*Alt paa sin rette Plads!*« blev trykt første gang i H 2-53, der udkom 30.11.1852.

Om inspirationen til eventyret skriver A i Bemærkninger: »»Skriv«, sagde Digteren *Thiele*, »et Eventyr om en Fløite, der blæser *Alt paa sin rette Plads!*« i disse Ord laae allerede en heel Idee og det nævnte Eventyr sprang frem« (10). Sandsynligvis er det skrevet i oktober 1852, som det indirekte fremgår af et brev til Carl B. Lorck 4.11.1852 (se ovf. s. 148).

Udover den inspiration A har faet fra forfatteren, kunsthistorikeren og folkemindeforskeren J.M.Thiele (1795-1874), har motivet med den magiske fløjte, der vender op og ned på alting, ikke ligget A fjernt. Under sin store udenlandsrejse 1833-34 så han 30.9.1833 i Genua Gaetano Gioias ballet *Il flauto magico*, »hvor de

alle kom til at dandse ved Fløiten og da Spillemanden kom for Retten, maatte selv Raadet og de gamle Billeder paa Vægen dandse« (Dagbøger I 193). A huskede denne ballet, og i 1850 tog han ideen op og indlagde den i eventyrkomedien Ole Lukøie II 11 (SS XI 48ff, jvf. MLE I 150).

Motivet med husmandsdatteren, der bliver herremandsfrue uden at svigte sine forudsætninger, havde A beskrevet i den gamle baronesses skikkelse i DtB, hvor han også giver udtryk for, at den sande og højeste adel er åndens adel (251, 265, 275), en tankegang som er gennemgående i hele forfatterskabet og koncist udtales af Otto Thostrup, A.s selvportræt, i O.T.: »Ingen kan mindre end jeg tage Hensyn til en Adel, som kun Fødselen giver; den er Intet, og der vil komme en Tid, at en saadan slet ikke vurderes, at Aand ens Adel er den eneste« (140).

150

247.3-4*gammel Herregaard*] Lykkesholm i Ellested sogn, Østfyn, hvor A kom i 1830'erne; sml. O.T. 49. Historiens personer har ingen lighed med Lykkesholms daværende ejerslægt. - **10***gesvindt*] hurtigt. - **21***Rige Fugl* ...] gl. dansk børneremse: »Den rige Fugl kommer susende, / kommer brusende / alt over Mark og Enge [...] / Den fattige Fugl kommer hinkende / kommer linkende / alt over Mark og Enge.« (Sv. Grundtvig: Gamle danske Minder i Folkemunde. Ny Samling. 1857.145). Et af A.s yndlingscitater, jvf. Fragmenter af en ufuldført historisk Roman (1824-25; A-iana III 29), breve til Ingemann 8.6.1826 (BfA I 11) og efteråret 1826 (ib. I 19) samt *Gudfaders Billedbog* (V 57).

248.5*Hosekræmmer*] omvandrende sælger af hoser, strømper og andre uldvarer samt kommissionær for binderne, fåreavlerne og de store handelshuse (i Kbh. og Hamborg). - **11-12***skjær dem en god Fløite*] nar dem; her tillige ordspil på den konkrete anvendelse af piletræet til fløjter. - **13***Spidsrods-Marsch*] march der spilledes for at overdøve klageråbene, når en soldat som straf for en forseelse løb spidsrod, dvs. blev slået med kæppe ved at løbe med blottet ryg gennem to rækker soldater. - **14***Høisalen*] riddersalen. - **15***Borgstuen*] tjenestefolkenes opholdsstue. - **19***Liv-Hundene*] yndlingshundene. - **26***Drift*] flokke. - **29***Sodoma og Gomorra*] egl. de to byer i Palæstina, der iflg. 1.Mos. **19** blev ødelagt af Gud pga. indbyggernes moralske fordærvelse.

249.2*Triller*] egl. rundstok, afsavet stykke af træstamme, der kan trille. - **10-13***slem Læsning ... Kortens pillet*] muligvis A.s eget billede, men almuens opfattelse af kortspil som ugudeligt har givet sig udtryk i den beslægtede forestilling af spillekort som Fandens salmebog. - **28***Justitsraaden*] titel i rangklasse 5.

250.4-9*Det var jo ... Fuglegræs*] sml. *Boghveden* (I 187.9-13) og DtB 272. - **13***Hovmarken*] herregårdsmark, hvorpå der udføres hoveriarbejde. - **20-21***kostelige*] kostbare. - **22***der næsten kunde gaae paa deres egne Been*] fordi de var forsynet med hjul, en opfindelse den fremskridtsvenlige A var betaget af, jvf. DtB 87, Ole Lukøie (1850; SS XI 7). - **23***Safian*] fint tyndt gede- eller fåreskind. - **31***det andet en Dame*] se n.t. II 145.26.

252.3*Adel betyder ædel*] jvf. Th.Thaarups Høstgildet (1790): »Den som ædelt gjør, kun han er Adel« (Efterladte Skrifter. 1822.6). - **12-20** Sml. optegnelse fra ca. 1850: »Et lille, men betegnende Træk om den ædle, kjærlige Natur hos min faderlige Ven Collin, Excellensen maa jeg her opbevare. En Dag han stod i sin Stue i Amaliegaden, første Sal, Ingen var hos ham uden Præsten Poulsens Frue [: Ingeborg Dorthea P. (1798-1854)], som boede der i Besøg, og som har fortalt mig det. Der kom fra Gaden over mod Gaarden en gammel fattig Kone paa Krykker! - Collin saa det; »ak det er den Stakkels Gamle!« sagde han, 151 »jeg vil gaae ned til hende, hun har saa svært ved at gaae op ad Trappen!« og han Excellensen, den halvfjerdindsstyveaarige Mand gik ned i Porten for at bringe den fattige Kone Almissen -« (FoF IX 164). - **21***Enkens Skjæerv*] en beskeden gave, der for giveren er et stort offer; jvf. Markus 12.42. - **27***her har været Folk fra Gaden*] jvf. Holbergs Barselstuen III I. - **29***Tespis*] grundlægger af den gr. tragedie i 6.årh. f. Kr. Skuespillerne bar maske i de oldgræske dramaer.

253.1-2*Der var Musik ...*] sml. MLE: »Enhver Herre eller Dame, der kan klimpre paa Claveer eller synge nogle Sange, tør nok i hver Kreds, de komme, føre deres Noder med og sætte sig til Claveret - derover gjøres sjelden Bemærkninger« (I 114), jvf. også *Et godt Humeur* (II 240). - **5***sidder paa høire Side*] se n.t. II 207.20-21.

254.2*at stikke Piben ind*] gl. dansk ordsprog (Mau 7445); blive forsigtigere, mere tilbageholdende i sin optreden.

Nissen hos Spekhøkeren

Nissen hos Spekhøkeren blev trykt første gang i H 2-53, der udkom 30.11.1852.

Eventyrets tilblivelseshistorie er ukendt, men det er sandsynligvis skrevet i oktober 1852, som det indirekte fremgår af et brev til Carl B. Lorck 4.11.1852 (se ovf. s. 148).

A havde tidligere arbejdet flygtigt med nissefiguren i *Dødningen* (I 193) og *Reisekammeraten* (I 69.7 m. note), og nisserne er på listen over gæsterne, der skal inviteres i *Elverhøi* (II 80), men først i eventyrkomedien *Lykkens Blomst* (1845) spiller den en vigtig rolle som formidler mellem den naturlige og overnaturlige verden. Det samme er tilfældet i *Meer end Perler og Guld* (1849), der vidner om at nissen, der oprindeligt hører til på landet, men her kaldes husnisse og bor på Vesterbro i København, endnu var en ret ukendt skikkelse i byerne. A lader den således præsentere sig selv ved ordret at citere Thieles Danmarks Folkesagn (SS X 417).

255.3 *Spekhøker*] Viktualiehandler. - **5** *Juleaften ... Smør*] iflg. folketroen beskyttede nissen hus og hjem, og som tegn på det gode forhold mellem husbond og nisse sattes risengrød frem til nissen juleaften. - **14-16** *Papir ... Poesi*] egentligt indpakningspapir brugtes endnu ikke, jvf. *Hørren* (II 212). A brugte iøvrigt senere motivet med studenten og den gamle bog i *Tante Tandpine* (V 213f). - **24** *Bøtte*] skraldebøtte.

256.4 *Mundlæder*] egl. om munden som taleredskab; snakketøj. - **152** **13-14** *det er saadant noget ... klippes ud*] aviserne bragte dagligt en fortsat roman, føljetonen, som altid var anbragt nederst på siden; den kunne afklippes, falses og indbindes. - **18** *Smørffjerdningen*] bøtte med 1/4 tønnde smør. - **22** *Qvisten*] iflg. Olrik 103 et minde om den unge A.s hybel i Vingårdsstræde. - **26-31** *en Stamme ... vidunderligt deiligt*] sml. Gozzis trylletræ i *Fodreise* (60); jvf. iøvrigt frugterne på kundskabens træ i *Paradisets Have* (I 152) og de lysende blomster i *Skyggen* (II 130). - **33** *fornummet*] fornemmet.

257.10-11 *Tidende*] sandsynligvis en hentydning til Berlingske Tidende. - **36** *Silkemantille*] sjalslignende klædestykke til udendørs brug.

Om Aartusinder

Om Aartusinder blev trykt første gang i *Fædrelandet* 26.1.1852 Nr.21.

Eventyrets umiddelbare inspiration kan være kommet fra en tegning til artiklen *L'Aérostationomie* af L.D. (Louis Desnoyers) i *Almanach pour rire* 1851 s.37. Tegningen påvirkede i hvert fald Vilh. Pedersens illustration af de tre herrer hængende i hver sin ballon i HP-55. Desuden var emnet - omend sørgeligt - aktuelt og meget omtalt pga. luftskipperen Tardinis to ballonopstigninger fra Tivoli og Christiansborg Ridebane 15.8. og 14.9.1851. Den sidste endte med at ballonen styrtede i Kallebodstrand og Tardini druknede.

A.s interesse for luftfart var af ældre dato. Motivet er således foregrebet i *Fodreise* 23 f, hvor digteren i fantasien rykkes frem til år 2129 og ser et luftdampskib flyve forbi udspyende sort røg. Et nedkastet brev giver en lignende oversigt over Europas udseende som i eventyret, og brevet slutter med en profeti om, at amerikanerne vil komme på pilgrimsfærd til Europa. Dampballonen nævnes desuden flygtigt i en sammenligning med et stjernes kud i KES 218, hvorimod A i *Den onde Fyrste* (1840, IV 13ff) er opmærksom på flyvemaskinen som militært våben.

259.11-12 *Meelhandler*] Michael Drewsen (1804-74) grundlagde Silkeborg 1845 og byggede foruden en papirfabrik bl.a. bageri og melmølle i 1850, da A var gæst hos Drewsens. I Drewsens have var netop en gravhøj, jvf. rejseskildringen *Silkeborg* (1854): »Søen skulper mellem Rørene hen over de røde Steenbrokker, Resterne af Borgen; kun en enkelt stor udhugget Gravsteen, vistnok en Slags Portgesims ligger her paa Steendyssen« (SS VI 280). - **18-19** *Traad under Verdenshavet*] det første længere søkabel blev nedlagt 1850 mellem Dover og 153 Galais, og efter flere forsøg 1857-65 etableredes forbindelse over Atlanten 1866, jvf. *Den store Sølange* (V 161ff) og *Svanereden* (II 235.15-17). - **22** *Shakspeares*] eng. digter (1564-1616).

260.1 *En heel Dag*] sml. den engelske turist i *Imp* (157f). - **3** *Canal-Tunnelen*] 1802 forelå første gang planer om en tunnel under Kanalen. - **3** *Carl den Store*] fr. konge og rom. kejser (ca.742-814). - **4** *Napoleons*] fr. kejser (1769-1821). - *Molière*] fr. dramatiker (1622-73). - **8** *Columbus*] (1451-1506) opdagede Amerika 1492.-9 *Cortez*] sp. hærfører og opdager (1485-1547). - *Calderon*] sp. dramatiker (1600-81). - **11** *Cid*] Cid Campeador, opr. Rodrigo Diaz de Bevar (ca. 1040-99), sp. adelsmand; hovedperson i det folkelige sp. heltepos *Poema del Cid* (ca.1140). - **12** *Alhambra*] slot i Granada. - **14** *Campagnen*] landskab omkring Rom. -

18Olympen] bjergmassiv i Thessalien; i gr. mytologi bolig for guderne. - **20Byzans]** indtil 330 navn på det senere Constantinopel, nu Istanbul. - **28Luther]** ty. kirkereformator (1483-1546). - **Göthe]** ty. digter (1749-1832). - **Mozart]** østrigsk komponist (1756-91). - **31Ørsteds]** H.C.Ørsted (1777-1851), da. fysiker. - **Linné]** sv. botaniker (1707-78). - **32de unge Nordmænds]** nationalromantikerne i 1840'erne med skikkelser som fx P.Chr. Asbjørnsen (1812-85), Jørgen Moe (1813-82) og Andreas Munch (1811-84). - **33Geyser]** hed springkilde på Sydisland; Geysirs udbrud fandt tidligere sted regelmæssigt 3 gange dagligt, men den sprang efterhånden i 1800-tallet meget uregelmæssigt. - **Hekla]** vulkan på Sydisland.

Under Piletræet

Under Piletræet tryktes første gang i H 2-53, der udkom 30.11.1852.

Eventyret er skrevet i efteråret 1852, idet A i et brev til sin ven og forlægger i Tyskland Carl B.Lorck 4.11.1852 skriver: »Jeg har [...] den sidste Maaned været meget riig i min lille Digterverden, jeg har nemlig skrevet, siden De sidst hørte fra mig, hele fire, ikke saa korte Historier, der høre til mine Bedste, den længste af dem: »Spørg Pilen, spørg den blomstrende Hyld«, er ganske en lille andersensk-dickensk: »Christmas Book«, men da den i hele sin Længde dog ikke er mere en halvandet trykt Ark, saa kan den slet ikke gaa alene, men med de andre, og med dem der rimeligviis endnu ville komme, og danne næste Bind« (BLorck 272f). Denne titel, et citat fra eventyret, jvf. s. 269.37-38, der iøvrigt blot var én af flere (se s. 261 fodnote), ændredes i r til den endelige titel.

I Bemærkninger **m** skriver A: »»Under Piletræet«. Heri 154 ligger et Par Blade af mit eget Livs Historie« (10), jvf. brev til Ingemann 14.12.1852: »Der er i den lille Fortælling et heelt Stykke af mit eget Hjerter; gid det hvile »under Piletræet« i Fred og ikke spøge ved Nattetid!« (BfA II 287). Hermed sigter A til sin forelskelse i den svenske sangerinde Jenny Lind (1820-87), som han havde truffet første gang i 1840, og til hvem han havde friet forgæves i 1843. 5.2.1852 ægtede hun sin akkompagnatør, den ty. komponist og pianist Otto Goldschmidt (1829-1907).

Imidlertid har også A.s sommerrejse 1852 været en inspirationskilde. I MLE hedder det: »Nürnberg laae foran, jeg har i een af mine Historier: »Under Piletræet«, givet en Afspeiling af den gamle prægtige Stad, ligesom ogsaa Reisen giennem Schweiz og over Alperne har laant mig Baggrunden til denne Digtning« (II 140).

Motivet med den modfaldne frier er hyppigt i A.s digtning og ses bl.a. i Agnete og Havmanden i Hemmings romance om møllersvenden, der elsker møllerens datter men aldrig erklærer sig: Bag Ellekrattet nede, hvor Møllehjulet gaaer (1833; SS XI 476). Endvidere kan nævnes Christian og Naomis historie i KES samt kammerråden i DtB (jvf. også *Ib og lille Christine* (II 297) og *Hvad gamle Johanne fortalte* (V 180f)).

261.1Egneren ... Kjøge] sml. Dagbøger 1.6.1836: »Egneren mager og ludslidt« (II I). - **9den lille Aa]** Køge Å. - **17 for]** overfor, i forhold til. - **18i Stranden]** i vandet.

262.12-13Dunsten ... Honningkager] jvf. skildringen af Skt.Knuds marked i Odense i O.T. (222). - **25Bog-Guld]** bladguld. - **28-29Mandfolket ... hans Hjerte]** sml. amagerkonen i Fodreise: »Paa Armen bar hun en Kurv med Frugt og dejlige Honningkage-Jomfruer, hvilke Bageren, nok saa satirisk, havde givet en Bittermandel istedetfor et Hjerte« (9). - **36glubende]** ubehersket, glubsk.

263.4mærkelige] bemærkelsesværdige. - **4-5den stumme Kjærlighed]** måske en hentydning til og opposition mod Musäus' eventyr Den stumme Kiærlighed, oversat i Oehl. Eventyr, der ender lykkeligt i modsætning til *Under Piletræet* og A.s egen kærlighedshistorie med Jenny Lind. At A har kendt og udnyttet Musäus' eventyr, vidner folkekomedien Paa Langebro (1864) om.

264.8ved Comedien, den de sang i] ved teatret (Det kgl. Teater) på operaen. - **19Rispen]** beget skomagetråd. - **20Spanderemmen]** rem til at holde læsten med skoen fast til knæet. - **38svindel]** svimmel.

265.2vildsomme] let at fare vild i. - **37Hyldemoer]** se indledn. til *Hyldemoer* (s.130). - **Pilefaer]** A.s egen idé uden rødder i folketroen.

266.22Fri-Mester] stod udenfor laugget og måtte ikke bruge faglig medhjælp (jvf. A.s fader).

155

267.27Barn] sml. Jenny Linds bemærkning, da A 1.juledag 1845 i Berlin betroede hende, at han havde afslået alle indbydelser til juleaften for at være sammen med hende: »»Kind!« sagde hun smilende [...] »det

faldt mig aldrig ind, jeg var desuden buden ud, men nu maae vi gjøre Juleaften om, nu skal jeg lade Træet tænde for Barnet!« (MLE I 341). - **38**Broder] sml. Alm 21.10.1845, dagen før Jenny Linds afrejse fra København: »Middag hos Jenny i Hotel royal fra 5 til 12; hun drak min Skaal som hendes Broder« (jvf. MLE I 300 og DtB 270f).

268.3grubliserede] grublede. - **25**Bisselæderet kom ham af Skoene] han fik ro på sig. - **26-31** Sml. Dagbøger 14.6.1852, Nürnberg: »Gik med Viggo [Drewsen] om i denne underlige gamle By, hvor hver Gade, ja hvert Huus er som et snirklet Billed i en gammel Billedbibel. - Gaderne ligge som de selv ville, Husene holde ikke af at staae i Række, Karnapper springe frem med Snirkler og udskaarne Billeder, med spidse Tage og smaa Taarne og ud af Vinduet mellem friskt Grønt og Blomster titter et ungt deiligt Pige Hoved, selv en Blomst mellem Blomsterne. - Tagrender der løbe ud formede som Drager og Uhyrer, spænde halv over Gaden« (IV 93). - **31**langlivede] med langstrakt krop. - **33**de gamle Springvande] sml. Dagbøger 13.11.1840, Nürnberg: »Dr Friedrich Campe (Boghandleren) [...] laante mig, til Gjennemlæsning en Bog: Eine Woche in Nürnberg, ein Wegveiser für Fremde von Mainberger 1837 [...] Springvandet paa Torvet var i gamle Dage malet og forgyldt. 16 Figurer 4 Fod høie omgive de 8 Piller i nederste Afdeling og forestiller de 7 Churførster, og Gottfried von Bouillon; Chlodevig von Frankreig und Carl den Grossen; Judas Maccabæus, Josua og David, Julius Cäsar, Alexander og Hector. Den anden Afdeling forestiller Moses og Profeterne.« 14.11.: »Saae Springvandet med disse nævnte Figurer« (II 54f). - **35-38**En smuk Tjenestepige ... et godt Varsel] jvf. Jakobs møde med Rakel ved brønden i 1.Mos. 29.

269.2 Dom] domkirke. - **7-12**De gamle Grave...] sml. Dagbøger 14.6.1852, Nürnberg: »rundt om Cyclopisk lagte Mure, med et Drapperi af Grønt, rige smaae Kjøkkenhaver hvor før det mudrede Grav Vand stod og i Muren selv Taarne i Form som opreiste Kanoner, sande Fjeldblokke og dog i Skjønheds Form, Hyldetræet hænger sine blomstrende Grene hen over Revnerne og Rebslager snoer sit Reb deroppe paa det gamle bjælketunge Galleri« (IV 94). - **20-24**Det var Ut ... ned i Vandet] sml. Dagbøger 14.6.1852, Nürnberg: »gamle murede Broer med brusende lave Vandmøller og Canaler der indeklemmes af Huse, der synes at ville ryste deres gamle Træ-Altaner ud i Vandet« (IV 93f). - **33-34**] Citat fra Johanne Luise Heiberg: En Søndag paa Amager 16.sc. (jvf. MLE II 102,121).

270.9-14 Alperne ... klare Straaler] sml. Dagbøger 14.9.1833, rejsen fra 156 Le Lode til Neuchâtel: »Nu syntes Alperne mig som Jordens sammenlagte Vinger, hvad om den opløftede dem, udbredte de store Fjer med de brogede Billeder af sorte Skove, vilde Fosser Gletsser og Skyer; hvilket Billede; paa Dommedag løfter den vel de store Vinger, flyver mod Gud og brister som Boble i hans Sollys« (I 175; jvf BHW I 132). **16-20**Stille ... Kjøgebugt] sml. Dagbøger 29.6.1852, fra Lindau til Rohrsach: »Søen ganske grøn [...] mod Høire var Breden ganske dansk [...] Vi kjørte rask, som gennem en stor Frugthave [...] Piger sad og broderede ved de aabne Vinduer [...] Piger nikkede fra Trægallerierne, Bjergtoppene glødede i den nedgaaende Sol« (IV 106f). - **22**Rhinen ... Regnbuen] sml. Dagbøger 10.7.1852, vandfaldet i Schaffhausen: »det er som een lang Bølge væltede frem og forvandlede sig i hvirvlende, sneehvide, klare Skymasser. - Det er Skyernes Skabelse! [...] Det brusende Fald selv er som en Gletse der opløste sig i straalende Damp, og foran spænder sig Regnbuen, der her ogsaa har faaet Bevægelse, det er som var den halv løst fra Grunden og flagrede i Vinden« (IV 119). - **27**den stille Rhinby] Schaffhausen? - **31-34**Skyerne ... Maismarker] sml. Dagbøger 1.7.1852, vejen over Splügen-passet: »Skymasserne glede hen ad Bjergsiderne og fyldte Dalene [...] nu gik det opad, i Zicksak op til hvor Sneen laae, Alperoserne blomstrede, underlige store Tidsler stod der [...] Nu blev Egnen med Kastannietræer, en brusende Flod, Luften varmere. Folk talte italiensk« (IV 109). 3.7.1852 fra Como til Milano: »Viinen hang i Guirlander [...] gennem frugtbart Landskab; Maisfrugt« (ib. 111).

271.3 Hans bedste Lyst] sml. Dagbøger 3.7.1852, Milano: »Da jeg kom hjem gik jeg med Viggo til Domkirken, der som skaaret af Sne løfter sine Taarne og Statuer i den blaa Luft« (IV 111). 4.7.: »vi gik til Kirken og steeg op paa den [...] Det er som et Phantasieslot, skabt af Sne, formet i Billeder. Basrelief, gothiske Taarne, Statuer, Blomster og Frugter springe frem overalt paa denne uhyre Bygning; ikke er det for at gjøre en Virkning paa Beskuerne nede, men det overvælder Een i det man vandrer om deroppe i disse aabne Marmorhaller, gennem Døre, og Buer, med den blaa Luft under sig; neden under ligger Byen som en stor udbredt Dyrge af røde Tagsteen Brokker, rundt om det frodige grønne Land til Apeninerne der løfte sig i Dunst og mod Nord de høie Alper med evig Sne [,] tydeligst Monte Rosa, da Mont Denis, Wetterhorn og Simplon, men kun som en bleeg Sky det fjernere Montblank« (IV 112, jvf. Imp 308). - **15**Arena, for at see Kunstberiderne] sml. Dagbøger 4.7.1852: »til Arena, efter Løben frem og Tilbage fik vi Billet paa den fornemste Plads [...] og havde nu skuet over den opfyldte Arena, hvor der blev givet Berider-Hesteløb, Herrer og Damer. Auriga. En Mand der løb paa en Kugle op og ned af en skraa Plan« (IV 113, jvf. BfA II 281). - **15**den store Opera] sml. Dagbøger

157

21.9.1833, Milano: »Gik om Aftenen i Teatro alla Scala [...] Theatret selv har 6 Etager Loger, med blaae Silkegardiner og en stor Lysekron« (I 184f). - **23ff.** Sml. Antonios første gensyn med Annunziatai Imp (94-96).

272.24 Liremand] lirekassemand. - **33-35**Du er ikke rigtig Dansk ... fremmed Land] sml. HCAOptegnelsesbog nr. 1: »Man bebreider mig min Reiselyst, siger at jeg ikke viser mig dansk i at holde af

Andersen, H. C., *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, 1990

Hjemmet. Hvor lidt forstaae de mig dog« (1); jvf. også O.T. 131, DtB 248 samt *Ole Lukøie* (I 174.35-36) og *Hurtigløberne* (III 95.21). - **36ff.** Sml. KES 19 og *Den lille Pige med Svovlstikkerne* (II 153ff).